

RYTM ŻYCIA NA WSI

Rytm życia na dawnej wsi wyznaczany był poprzez zmieniające się pory roku, roczny cykl wegetacji roślin oraz zjawiska przyrodnicze. Ludność żyła w bezpośrednim kontakcie z naturą. Las, pole czy łąka dostarczały mieszkańcom wsi zarówno pożywienie, jak i podstawowy budulec, czyli drewno. Najbardziej powszechnym zajęciem było rolnictwo i hodowla bydła, równie często można było spotkać się ze zbieractwem, rybołówstwem i łowiectwem.

Wyraźny był podział obowiązków na męskie i kobiece. Domeną kobiet były zajęcia związane z domem i obejściem, takie jak przygotowywanie posiłków, opieka nad dziećmi, utrzymanie porządku, szycie, pranie, opieka nad żywym inwentarzem, darcie pierza, haftowanie, przędzenie, zbieranie ziół, przynoszenie wody, zbieranie zboża, wykopki oraz wiele innych. Do mężczyzn należała praca w polu, opieka nad zwierzętami pociągowymi, rąbanie drewna, młócenie, naprawy sprzętów domowych.

Dzieci już od najmłodszych lat pomagały w pracach domowych oraz opiekowały się młodszym rodzeństwem. Chłopcy po ukończeniu siódmego roku życia przechodzili pod opiekę ojca, ucząc się typowych dla mężczyzn obowiązków. Dziewczęta wraz z matką zajmowały się pracami kobiecymi.

Zajęcia wynikające z rocznego cyklu wegetacyjnego wyznaczały większość najważniejszych zwyczajów obrzędowych oraz spotkań społeczności wiejskiej. Obok cyklu wegetacyjnego czynnikami warunkującymi wspomniane wydarzenia był kalendarz świąt kościelnych oraz rok kalendarzowy.

Święta związane z obrzędowością doroczną, związane były ze zmieniającymi się porami roku, poświęcone utrzymaniu ciągłości wegetacji, były to święta miłości oraz ku pamięci zmarłych. Świętami o bardzo silnej tradycji, uważanymi za największe i najbardziej uroczyste były Godne Święta, czyli czas od Bożego Narodzenia do Trzech Króli, gdzie prócz tradycji chrześcijańskiej odbywało się wiele czynności obrzędowych mających swoje źródła w czasach pogańskich. Bardzo radośnie i hucznie obchodzono Ostatki, czyli koniec zapust (karnawału). Następnie przychodził czas Wielkiego Postu, z obecnym w okresie jego trwania zwyczajem topienia, czy też palenia kukły zwanej w zależności od regionu Marzanną, Marzaniokiem, bałwanem. Wiązało się to z obrzędowym zakończeniem zimy i przywitaniem nowego życia pod postacią tzw. nowego latka. Różnorodność zwyczajów wyróżniała również okres świąt Wielkiejnocy. Podczas Zielnych Świąt powszechny był zwyczaj ozdabiania zielenią domów oraz obchodzenie pól i święcenie ich. Wielkanoc, Marzannę i Zielone Świątki są to zwyczaje wiosenne związane ściśle z urodzajem. Świętem kościelnym o dużym znaczeniu było Boże

Ciało oraz uroczysty następujący po nim tydzień. Związany był z nimi zwyczaj święcenia zielnych wianków i wieszania ich na zewnątrz domów lub budynków gospodarskich w celu ochrony przed piorunami. 24 czerwca to dzień św. Jana. Noc poprzedzająca ten dzień nazywana również Nocą Świętojańską związana jest z letnim przesileniem słońca. Była to noc czarów, palenia ognisk i puszczania wianków. Matki Boskiej Zielnej to ludowa nazwa dnia Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. To czas święcenia ziół, zbóż i owoców. Wiele zwyczajów pogańskich, takich jak wywoływanie dusz zmarłych i pozostawianie dla nich pożywienia na grobach czy palenie świec by mogły się ogrzać, przetrwało w obchodzonym w listopadzie Dniu Zadusznym, poświęconym pamięci zmarłych. Czas poświęcony wróżbom, przeznaczony w szczególności dla młodzieży to 25 listopada, czyli dzień św. Katarzyny oraz 30 listopada, dzień św. Andrzeja. Wróżby dotyczyły przede wszystkim kwestii zamążpójścia.

Oprócz wymienionych świąt obchodzono również mniej lub bardziej uroczyście wiele innych wynikających z kalendarza świąt kościelnych połączonych z dawnymi zwyczajami czasów pogańskich. Oprócz obrzędów dorocznych możemy wyróżnić również obrzędy rodzinne związane z najważniejszymi wydarzeniami życia, narodzinami, zaślubinami, śmiercią. Występuje tutaj połączenie zwyczajów obrzędowych z praktykami magicznymi mającymi na celu unieszkodliwienie wszelkich „złych wpływów” mogących zaszkodzić osobą, której obrzęd bezpośrednio dotyczy oraz by zapewnić jej szczęście i powodzenie czy ochronę. Ze względu na region, w jakim święto było obchodzone, zauważyć można różnice w elementach z nim związanych.

Życie na dawnej wsi związane było głównie z pracą. Czasu wolnego było niewiele, wyznaczony był przede wszystkim przez święta, a jego spędzanie ukierunkowane było bezwzględnie przez tradycję. Czas ten spędzany był w najbliższym gronie rodzinnym, bliskich sąsiadów oraz, w przypadku większych uroczystości, z udziałem całej wsi.